

De hervorming van het erfrecht

**Grote lijnen van de wet van 31 juli 2017
en aandachtspunten Vlaamse registratie- en erfbelasting**

Inleiding

Inleiding

- Wet van **31 juli 2017** tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, *BS* 1 september 2017
- Inwerkingtreding op **1 september 2018**, maar « overgangperiode »: gedurende 1 jaar → tot en met 31 augustus 2018 : mogelijkheid om bij de notaris een verklaring af te leggen om de toepassing van bepaalde « oude » regels te behouden
- Drie grote **luiken**:
 - inbreng van giften
 - reserve en inkorting van giften
 - overeenkomsten over toekomstige nalatenschappen

Wettelijk erfrecht

- Enkele **punctuele** wijzigingen
- Verdere hervormingen? Wetsvoorstel 54-2848 (HVR)
- **Erfordes**, samenloop met langstlevende echtgenoot (LLE)/langstlevende wettelijk samenwonende (LLP):
 - Afstammelingen
 - Ouders + broers/zussen of hun afstammelingen
 - Ouders/(over)grootouders
 - Verdere zijverwanten (bijv. tante, oom, ...)

I. De inbreng van giften

1. Wie? - vermoeden van inbreng (1)

- Doel: **gelijkheid** tussen de erfgenamen herstellen of behouden in functie van de giften gedaan als voorschot op hun erfdeel
- Vóór 1/9/2018: giften aan elke erfgenaam worden vermoed een **voorschot** te zijn, tenzij anders bepaald in de wet of door de schenker
- Vanaf 1/9/2018:
 - Enkel nog vermoeden gift op voorschot, indien aan **afstammelingen**
 - **Andere erfgenamen**: vermoeden buiten erfdeel
 - In de twee gevallen: vermoeden kan worden **omgekeerd** door een zekere wilsuiting
 - **Derde (geen erfgenaam)**: steeds buiten deel
 - **Levensverzekering**: « normale » regels
 - Geen inbreng door of voor **LLE** en **LLP** maar...

1. Wie? - vermoeden van inbreng (2)

- Maar...

« **Voortgezet vruchtgebruik** » (art. 858*bis*, §3 en §4 BW)

- Goederen geschonken met voorbehoud van vruchtgebruik
- Door vooroverleden echtgenoot
- Ten voordele van langstlevende echtgenoot
- Die reeds « echtgenoot » was ten tijde van schenking
- ≠ Inbreng
- Wettelijk erfrecht op goederen die geen deel uitmaken van nalatenschap
- Verzaking mogelijk vóór overlijden (erfovereenkomst)
- Analoge regeling voor wettelijk samenwonende partner indien voorwerp van de schenking gezinswoning/huisraad is

2. Hoe? - wijze van inbreng

- **Vóór 1/9/2018 :**
 - Roerende goederen: in waarde (o.o.v. schenking) (« mindernemen »)
 - Onroerende goederen: in *natura* (o.o.v. verdeling)
- **Vóór 1/9/2018 :** Veralgemening van principe van inbreng *in waarde* (tenzij de begiftigde zelf aanbiedt om *in natura* in te brengen) (art. 858 BW)
- **Welke waarde?** (art. 858 BW)
 - Intrinsieke waarde van het geschonken goed *op de dag van de schenking*
 - *Geïndexeerd* tot op de dag van het overlijden (consumptieprijsen)
 - *Interesten*
 - *Bijzondere hypotheses* (bijv. in geval van schenking met voorbehoud van vruchtgebruik)
 - *Legaat*: waarde o.o.v. overlijden

Voorbeeld (inbreng)

- Erfenis van vader (met 3 kinderen) = **450.000 €**
- Tijdens zijn leven heeft vader **aan zijn dochter** een **schenking** gedaan van een appartement dat **150.000 €** waard is (« abstracte waarde »)
 - Deze schenking is, in principe, « een voorschot », aan te rekenen op het aandeel van de dochter in de nalatenschap van haar vader
 - Er moet « worden afgerekend » bij de erfenis, in functie van de schenkingen die bepaalde kinderen (in dit geval, de dochter) hebben gekregen

Deze verrekening (die al bestond en die door de hervorming wordt behouden) = « **de inbreng** »

Vóór 1/9/2018:

Wanneer het goed dat « als voorschot op de erfenis » is geschonken een onroerend goed is, moet dit materieel in de massa worden teruggebracht, om te worden verdeeld samen met de rest van de goederen

= inbreng « in *natura* »

$$\begin{array}{rcl} \rightarrow & 450.000 \text{ €} & \text{(de goederen die de erflater nalaat)} \\ & + & 150.000 \text{ €} \text{ (appartement in } \textit{natura} \text{ ingebracht)} \\ & \hline & = & 600.000 \text{ €} \end{array}$$

→ 3 kavels van 200.000 € (waarbij in 1 ervan het appartement zit)

→ Indien geen OK over de toewijzing van de kavels: lottrekking!

Vanaf 1/9/2018:

Het kind dat een schenking « als voorschot op zijn deel » heeft gekregen kan het goed materieel bewaren, maar er wordt rekening gehouden met de waarde van hetgeen hij gekregen heeft om de rekeningen op te maken → hij zal enkel een aanvulling op zijn deel krijgen = inbreng « **in waarde** »

→ Elk kind moet uiteindelijk 200.000 € verkrijgen

- De dochter kreeg reeds 150.000 € → zij krijgt nog 50.000 € bij de verdeling van de nalatenschap
- De 2 andere kinderen kregen nog niets → ze krijgen elk nog 200.000 €
- In totaal werden 450.000 € verdeeld in het kader van de nalatenschap, wat overeenkomt met het vermogen dat de overledene nalaat

3. Punctuele wijzigingen inzake inbreng (1)

- Erfovereenkomst inzake de **waarde van het geschonken goed op de dag van de schenking** (art. 858 §5 BW):
 - Mogelijkheid voor de mede-erfgenamen om akkoord te gaan met waarde in schenkingsakte of nadien
 - Vormvereisten
- **Omvorming** van schenking op voorschot in schenking buiten deel en vice versa (art. 843/1 BW)
- **Inbreng ten behoeve van een derde** (erfovereenkomst)

3. Punctuele wijzigingen inzake inbreng (2)

- **Inbreng ten behoeve van een derde (art. 845, §2 BW):**
 - Hypothese : schenking door grootouder (A) aan kleinkind (C)
 - Kind van de schenker (B) verbindt zich ertoe deze schenking in te brengen in de nalatenschap van de beschikker(A)
 - In schenkingsakte of bij latere overeenkomst
 - Tussen schenker, begiftigde en « inbrenger »
 - De goederen ontvangen door het kleinkind (C) worden in de nalatenschap van het kind (B) behandeld alsof het kleinkind (C) deze goederen van zijn ouder (B) heeft verkregen (onrechtstreekse schenking)

3. Punctuele wijzigingen inzake inbreng (3)

- **Voorbeeld inbreng ten behoeve van een derde**
 - Grootvader heeft twee kinderen: A en B
 - B heeft zelf drie kinderen (kleinkinderen van grootvader): C, D en E
 - Grootvader schenkt € 50.000 aan kleinkind C en kind B komt tussen om de inbreng op zich te nemen
 - Grootvader overlijdt en laat nog € 80.000 na. Moet worden verdeeld bij zijn overlijden: € 130.000 (80.000 + 50.000). Elk kind heeft recht op de helft = € 65.000. Kind B moet € 50.000 inbrengen -> € 50.000 minder krijgen (aanrekening op zijn aandeel). Kind B krijgt nog €15.000 van de aanwezige goederen, Kind A krijgt €65.000
 - Kind B overlijdt en laat €130.000 na. Moet worden verdeeld bij zijn overlijden: € 180.000 (130.000 + 50.000 (« alsof »)). Elk kind van B heeft recht op $\frac{1}{3}$ =€ 60.000. (Klein)kind C moet € 50.000 inbrengen -> € 50.000 minder krijgen (aanrekening op zijn aandeel). (Klein)kind C krijgt nog €10.000 van de aanwezige goederen, (klein)kinderen D en E krijgen elk €60.000

II. De reserve en de inkorting van giften

1. Reserve

- **Minimum** erfdeel van nalatenschap – onaantastbaar = Reserve
- Ander deel vrij beschikbaar (= « **Beschikbaar deel** »)
- **Wijzigingen**: wie – wat - hoe

2. Wie?

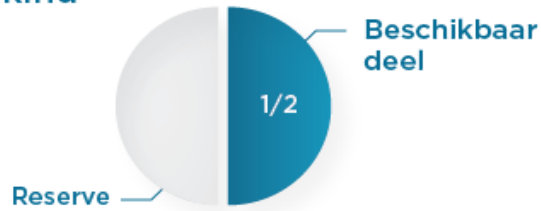
- Behoud van een reserve voor de **afstammelingen** en de **LLE**
- Afschaffing van de reserve van de **ascendenten**
(=(over)(groot)ouders)
 - **Vóór 1/9/2018:** in geval van overlijden zonder afstammelingen: reserve van 1/4 vaderlijke lijn en 1/4 moederlijke lijn (uitz. voor giften aan LLE of LLP)
 - **Vanaf 1/9/2018 :** afgeschaft MAAR
 - ze kunnen wel nog erven
 - beperkte onderhoudsplicht ten laste van nalatenschap in geval van behoefte t.t.v. overlijden of door het overlijden (art. 205*bis*, §2 BW)

3. Wat?

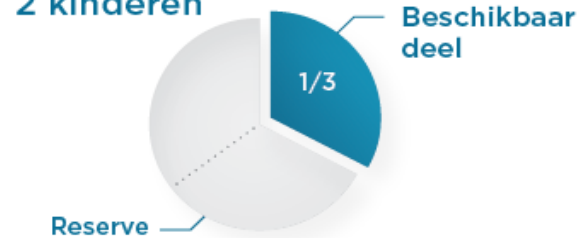
- **Reserve van de afstammelingen** (art. 913 BW): steeds $\frac{1}{2}$

Situatie vandaag:

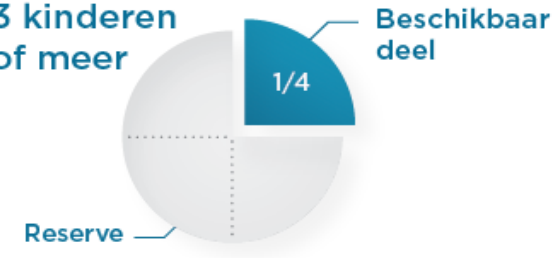
1 kind

2 kinderen

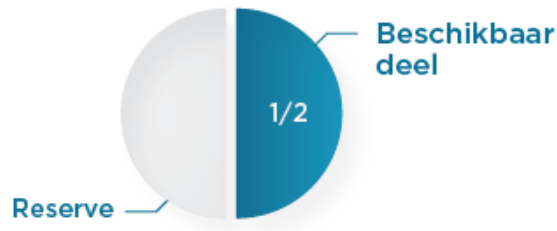

3 kinderen
of meer

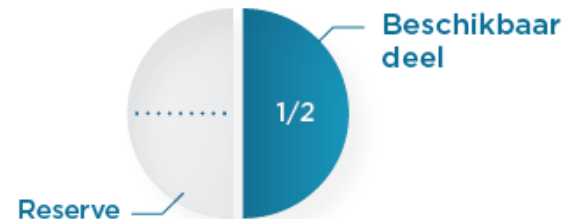

Situatie vanaf 01/09/2018:

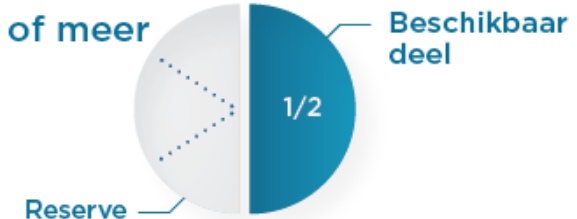
1 kind

2 kinderen

3 kinderen
of meer

- **Reserve van de LLE** (art. 915bis BW):
 - Concrete reserve (vruchtgebruik op gezinswoning + huisraad of *recht op huur*)
 - Abstracte reserve (vruchtgebruik op $\frac{1}{2}$)
 - Verhouding met afstammelingen verduidelijkt (ook voor LLP die geen reservatair is)

3. Wat?

- **Hoe wordt de reserve berekend ?**

De reserve is een breukdeel van een fictieve massa die puur rekenkundig is en die omvat :

- Goederen die overledene nalaat op de dag van zijn overlijden
- De schulden
- + Geschonken goederen → Vóór 1/9/2018:waarde overlijden
Vanaf 1/9/2018:geïndexeerde waarde schenking

Concreet voor ons voorbeeld:

- 450.000 € (aanwezige goederen in vermogen vader)
- 0 € (schulden)
- + 150.000 € (schenking aan dochter)

600.000 € = fictieve massa

4. Hoe? - wijze van inkorting

- Principe: inkorting **in waarde** in alle gevallen (momenteel *in natura*) – via betaling (derde) of via verrekening (erfgenaam) (art. 920 en 924 BW)
- **Uitzonderingen:**
 - Legaten toegekend aan een derde (niet-erfgenaam)
 - Begiftigde biedt zelf aan om *in natura* in te korten
- Bescherming in geval van **insolvabiliteit** van de schuldenaar van de inkorting:
 - Verhaal op derde die het goed *ten kosteloze titel* heeft verkregen
 - Tenzij toestemming van de mede-erfgenamen met deze vervreemding in akte of in latere verklaring (vormvereisten) (art. 924, vierde lid BW)
- **Verjaringstermijn** (art. 928 BW): momenteel 30j – wijziging: korter in bepaalde gevallen (onderscheid tussen mede-erfgenamen en derden)

Voorbeeld (1)

Fictieve Massa = 600.00 € (450.000 – 0 + 150.000)

- **Vóór 1/9/2018:** (bij 3 kinderen) reserve van elk kind is 1/4 van deze massa, nl. 150.000 €
 - **Vanaf 1/9/2018:** (bij 3 kinderen) reserve van elk kind is 1/6 van deze massa, nl. 100.000 €
- In de twee gevallen kon de overledene dus het appartement van 150.000 € aan zijn dochter schenken « als extraatje » (buiten deel), omdat elk kind toch nog (minstens) 150.000€/100.000 € kan verkrijgen vanuit wat nog in het vermogen overblijft

Voorbeeld (2) – laat ons de cijfers wijzigen...

- Vermogen van de overledene bij zijn overlijden =
~~450.000 €~~ → **30.000 €**
- Schenking aan dochter: appartement van **150.000 €**
- Berekeningsmassa van de reserve:
 - 30.000 € (goederen van overledene bij overlijden)
 - 0 € (schulden)
 - + 150.000 € (schenking aan dochter)

180.000 €
- Reserve elk kind **vóór** 1/9/2018 (1/4) : **45.000 €**
- Reserve elk kind **vanaf** 1/9/2018 (1/6) : **30.000 €**

- Als enkel wordt verdeeld wat nog in het vermogen overblijft (30.000 €), krijgen de kinderen elk maar 10.000 €, terwijl de reserve van elk van hen 45.000 €/30.000 € is
- Ze moeten dus nog 35.000 € /20.000 € meer « vinden » om hun reserve te verkrijgen
- Waar kunnen ze deze vinden? Bij de schenking die de dochter heeft gekregen, die moet worden « ingekort »

→ Hoe gebeurt dit concreet?

- **Vóór 1/9/2018:** de reserve = in *natura* → de kinderen kunnen eisen om hun reserve te verkrijgen in de geschonken goederen zelf → de dochter zou in principe aan haar broers een deel moeten teruggeven van wat ze ontvangen heeft (mits uitzonderingen)
- **Vanaf 1/9/2018:** de reserve = in waarde → de dochter kan wat ze ontvangen heeft volledig houden, maar ze moet 20.000 € « betalen » aan elke broer

5. Vervroegde verzaking aan vordering tot inkorting

- Art. 918 BW
- Toegelaten **erfovereenkomst**
- **Vóór** overlijden
- Niet algemeen, **punctueel** m.b.t. bepaalde schenking
- Ongeacht **voorwerp** van de gift en **persoon** van begiftigde
- Ofwel in **schenkingsakte** zelf ofwel in latere **verklaring**
- **Vormvereisten**
- Verzaking is **geen schenking** (onweerlegbaar vermoeden)

III. Overeenkomsten over een toekomstige nalatenschap

1. Versoepeling van het verbod (1)

- Overeenkomsten over de **toekomstige nalatenschap** van een nog niet overleden persoon, al dan niet samen met deze
- **Vóór 1/9/2018** : absoluut verbod, behoudens beperkte wettelijke uitzonderingen
- **Vanaf 1/9/2018** : verbod wordt preciezer omschreven (art. 1100/1 BW), verhoogd aantal uitzonderingen (strikte voorwaarden)
- Wat mag bijv. **niet, tenzij uitzondering?**
 - de uitoefening van de erfkeuze omtrent een nalatenschap die nog niet is opgefallen, bijvoorbeeld voor het overlijden al een nalatenschap verwerpen
 - een overeenkomst betreffende de toekomstige nalatenschap van een derde (die geen partij is bij het beding of de overeenkomst)
 - de overeenkomsten of bedingen onder bezwarende titel betreffende de eigen toekomstige nalatenschap van een partij en die de algemeenheid van de goederen betreffen die de partij bij zijn overlijden zal nalaten, of die ten algemene titel zijn

1. Versoepeling van het verbod (2)

- Wat mag **wel, tenzij uitzondering?**
 - de overeenkomsten of bedingen onder bezwarende titel betreffende de eigen toekomstige nalatenschap van een partij, voor zover zij onder bijzondere titel zijn en opgemaakt zijn in de vorm van een authentieke akte -> bedingen van aanwas (?)
- Nieuwe **punctuele** overeenkomsten
- **Globale** erfovereenkomst

2. Vormvereisten (art. 1100/5 BW)

- Vergewissen van **vrije wil en besef** van gevolgen
- **Notariële** akte
- Mededeling van **ontwerp** aan elke partij
 - Informatie aparte notaris of raadsman – individueel onderhoud
 - Vastleggen vergadering waarop elke partij moet worden uitgenodigd
 - Vermelding datum verzending in overeenkomst
- **Vergadering** min. 15d na mededeling (afwijken *niet* mogelijk)
 - Informatie aparte notaris of raadsman – individueel onderhoud
 - Vermelding datum vergadering in overeenkomst
- **Ondertekening** min. 1 maand na vergadering (afwijken *niet* mogelijk)

3. Publiciteit (art. 1100/6 BW)

- Slechts uitwerking bij **overlijden** – lange tijd
- **Opspoorbaarheid** verzekeren
- Inschrijving in Centraal Register van Testamenten (**CRT**)

4. Sanctionering (art. 1100/3 BW)

- **Absolute** nietigheid (zowel vóór als na overlijden)
 - **Verboden** erfovereenkomst
 - Miskenning **formaliteiten**
 - Miskenning **bijzondere regels** « globale erfovereenkomst »

5. « Globale » erfovereenkomst (1)

- Art. 1100/7 BW
- Familiale overeenkomst: evenwicht vaststellen
- Vader en moeder of één van beiden
- Met het geheel van hun vermoedelijke erfgenamen in rechte nederdalende lijn
- Mogelijke toebedeling stiefkinderen
- Mogelijke tussenkomst van LLE (verzaking vordering inkorting)

5. « Globale » erfovereenkomst (2)

- **Voorwerp** van de overeenkomst → vaststellen van een subjectief **evenwicht** rekening houdend met:
 - In het verleden of in de overeenkomst gedane *schenken* (zowel op voorschot als bij vooruitmaking)
 - In het verleden of in de overeenkomst genoten *voordelen*
 - Eventueel toebedelen via *schuldvordering*
 - *Persoonlijke situatie* van de kinderen
 - Eventueel *generatiesprong* ten voordele van alle kinderen van de vermoedelijke erfgenaam in rechte nederdalende lijn
- Akte **vermeldt** geheel van schenkingen en voordelen waarmee rekening wordt gehouden + waardering (bindt partijen definitief → geen betwisting voor benadeling)
- Evenwicht zoals partijen dit hebben opgevat en aanvaard moet in akte worden **beschreven**
- Vervroegde **verzaking** aan inbreng en inkorting mbt in overeenkomst vermelde schenkingen (« schone lei »)

IV. Aandachtspunten Vlaamse registratie- en erfbelasting

Enkele aandachtspunten Vlaamse registratie- en erfbelasting

- Vermelding vroegere (niet-geregistreerde) schenking in (globale) erfovereenkomst
- « Voortgezet » vruchtgebruik
- Inbreng ten behoeve van een derde

Bedankt voor uw aandacht!

FEDNOT